



**95. Φύλλα. Κάστρο - Lilando - Lilanto. Φωτ. 95 τῆς 16/4/67.**

"Οποιοῦν δρόμο καὶ νὰ πάρεις, πού νὰ περνάει μέσα ἢ στίς ἄκρες τοῦ Ληλάντιου πεδίου, θὰ δῆς τὸ κάστρο αὐτό. Ἡ θέση του ἐξουσιάζει ὅλη τὴν αἰματοβαμμένη πεδιάδα τοῦ Λήλαντα.

Εἶναι, ὅσο ὑπάρχει ἀκόμα, ἀπὸ τὰ πιὸ ὀμορφα κάστρα τῆς Εὐβοίας, καὶ εἶναι τὸ μόνο κάστρο γιὰ τὸ ὅποιο, χάρις στοὺς τυχοδιωκτισμοὺς τοῦ Λικάρου, ἔχουν γραφεῖ μερικὰ πράγματα. Βέβαια μελέτη καμιὰ, οὔτε ἀποτύπωση, οὔτε τίποτα οὐσιαστικό. Ἀπλὲς ἀναφορές, μικρὲς ἢ κάπως μὲ πιὸ πολλὰς φράσεις. Ἡ καταστροφή του μοῦ ἔκανε ἐντύπωση γιὰτὶ προχωρεῖ πολὺ γρήγορα. Ἔ, καὶ νᾶταν τὸ κλημένο σὲ καμιὰ ἄλλη χώρα. Θὰ διατηροῦσε ὄχι μόνον τὰ τειχιὰ του μὰ καὶ τὰ κανόνια του, καὶ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὴ ζωὴ του καὶ τὴν ἱστορία του. Θυμᾶμαι ἐκεῖνο τὸ κάστρο τοῦ Dinant στὸ Βέλγιο: κανόνια, ὅπλα, φυλακὲς, μαγειριό, δωμάτια, ὅλα στὴν ἐντέλεια τῆς ἐποχῆς του καὶ κούκλινα ὁμοιώματα τῶν στρατιωτῶν, μαγειρίων, φυλακισμένων σοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση πὼς εἶσαι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ μετέχεις στὴ ζωὴ τοῦ κάστρου. Ἐδῶ ξεμείναμε στὸν Παρθενώνα, τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν Ὀλυμπία, σὰν νὰ σταματάει ἡ ἱστορία μας ἐκεῖ!

Πάντοτε κάποια περιπλοκή θὰ προκύψει. Π.χ. πολλά ὄχυρά ἀναφέρονται δύο καὶ τρεῖς φορές στὸν ἴδιο χάρτη. Τοῦτο ἐξηγεῖται γιατί ὅταν γράφεται δύο φορές τὸ Lipsò, σημαίνει (μιὰ καὶ τοποθετοῦνται τὸ ἓνα παράλιο καὶ τὸ ἄλλο μεσόγειο), ὅτι κοντὰ στὸ σημερινὸ χωριὸ «Αἰδηψός» (Ληψός) ὑπάρχει πύργος, στὸ ὕψωμα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ὅσοι ξέρανε καλὰ τὴ θέση τὸν τοποθετοῦσαν πάνω στὴν ξηρά, ὅσοι δὲν ξέρανε τὸν ἔβαζαν πάνω στὴ θάλασσα, στὸν κόλπο τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὅταν ὁ ἀντιγραφεὺς τῶν προηγουμένων χαρτογράφων ἔκανε τὸ δικό του χάρτη, τοὺς θεωροῦσε δύο πύργους καὶ τοὺς τοποθετοῦσε στὶς δύο θέσεις γιὰ νὰ μὴ παραλείψει τίποτα.

Ἄλλο παράδειγμα: Τὸ Loreo καὶ Oreo, τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄρθρο, τὸ ἄλλο χωρὶς αὐτό. Στους Ὀρεοὺς ὑπάρχει κάστρο, ἀλλὰ κοντὰ, σὲ ἄλλο μέρος, ὑπάρχει πύργος. Φυσικὸ εἶναι νὰ λέμε μὲν τώρα κάστρο Ὀρεῶν καὶ πύργος στὴ Νησιώτισσα, τότε ὅμως ἦταν γιὰ πολλοὺς χαρτογράφους καὶ τὰ δύο Ὀρεοί.

Ἀκόμα μερικοὶ σημειώνουν τὸ κάστρο Μαντοῦκο - Mandugo - Matrugo στὴ θέση ποὺ εἶναι, στὸ λόφο μεταξὺ Μαντουδιοῦ καὶ Στροφυλιάς, ἀλλὰ βορειότερα ἢ νοτιότερα ξαναγράφουν Μαντοῦκο. Τότε ἀσφαλῶς μὲ τὸ τοποθετούμενο βορειότερα ἐννοοῦν τὸ ὄχυρὸ στὰ Ἑλληνικά, ἐνῶ μὲ τὸ νοτιότερο τὸν πύργο στὴ Φαράκλα, μιὰ καὶ πλησιέστερα στὸ Μαντοῦκο εἶναι αὐτά.

Ἀκόμα κάτι. Δὲν σημειώνουν μόνο κάστρα ἀλλὰ καὶ πύργους. Κι ἐπάνω στὴν Εὐβοία ὑπῆρχαν, μαζὶ μὲ τοὺς σωζόμενους, 55 πύργοι. Αὐτοὶ σημειώνουν μονάχα 2 - 3 ἢ καὶ 4, ὅπως π.χ. στὰ Πολιτικά ποὺ εἶναι γνωστὸ ὅτι κάστρο δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνο πύργος. Ἀκόμα σημειώνουν τὸ Αὐλωνάρι, ὅπου ἐπίσης μόνο πύργος ὑπάρχει, ἐνῶ τὸ διπλανὸ κάστρο Ποτήρι - Potiri, τὸ σημειώνουν ὅλοι ἰδιαιτέρως. Μὴ προσπαθοῦμε, λοιπόν, νὰ βροῦμε ἀποκλειστικά κάστρα, ὅπου οἱ παλιοὶ χάρτες σημειώνουν ὄχυρό.

Ὅσο γιὰ κεῖνα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ταυτιστοῦν ἀπὸ πολλοὺς, ἴσως τὸ κλειδί νὰ βρίσκεται στὴ γνώση τοῦ ὄχυροῦ καὶ τῆ σύνδεσή του μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα. Γράφουμε π.χ. ὅλοι ὄχυρὸ Lilanto - Lilando, ἀλλὰ κανεὶς, ἐκτὸς τοῦ Koder καὶ τοῦ Τριανταφυλλόπουλου, δὲν τὸ ταυτίζει μὲ τὸ κάστρο τῶν Φύλλων. Μιὰ καὶ τοῦτο τὸ κάστρο ἐξουσιάζει ἀπὸ ψηλὰ ὅλο τὸ Αἰγλάντιο πεδίο, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ ποῦμε ὅτι γι' αὐτὸ πρόκειται;

Τὰ ἄλλα ὄχυρά ποὺ σημειώνουν στοὺς χάρτες τῆς Εὐβοίας οἱ παλιοὶ χαρτογράφοι, δὲν μποροῦμε νὰ τὰ παραδεχτοῦμε, γιὰ τὸ λόγο ὅτι στὴν Εὐβοία τοποθετοῦν τὴν Τανάγρα καὶ τὴν Ἀταλάντη καθὼς καὶ ἄλλα βοιωτικὰ τοπωνύμια. Τὸ πῶς δὲ, γίνονταν οἱ χάρτες αὐτοί, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ καταλάβει καλὰ, ὅταν διαβάσει καὶ τοῦ J. Koder τὸ βιβλίον Negroponte, στὶς σελίδες 33 καὶ 35-36, ὅπου κλασσικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ Giovanni - Bortigas τοῦ ὁποίου ὁ χάρτης ποὺ ἔκανε τὸ 1828, δὲν εἶναι παρὰ συνονθύλευμα ἀπὸ ὅλους τοὺς χάρτες, ποὺ χρησιμοποίησε, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ τοπωνύμια, ποὺ βρῆκε σ' αὐτούς, καὶ παραμόρφωση τοῦ σχήματος τῆς Εὐβοίας.



Τὸ κάστρο τῶν φύλλων εἶναι τὸ Lilando - Lilanto.

#### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

1. Φ. Γρηγορόβιος, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1904, τόμ. Α', σελ. 513.
2. Γ. Λαμπάκης, ΔΧΑΕ, περ. Α', τεύχ. Θ', 1910, σελ. 10.
3. Miller - Λάμπρου, Τόμ. Α', σελ. 115, 203.
4. Παπαδημητρίου, σελ. 464.
5. Μπελλάρας, α', σελ. 28, 35, 36.
6. Μπελλάρας, β', σελ. 40.
7. Φ. Μιχαλόπουλος, Χαλκίδα - Ἐρέτρια, Ἀθῆναι 1954, σελ. 21.
8. Γ. Βέλτερ, Χαλκίς, Ἀθῆναι 1955, σελ. 70, 72.
9. Ι. Ἀναστασόπουλος, Τουριστικὸς Ὁδηγὸς Εὐβοίας, Ἀθῆναι 1962, σελ. 85.
10. Ἀλεξίου, σελ. 13, 34.
11. Σπ. Κοκκίνης, Τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Buchou, περιοδ. «Εὐβοικὸς Λόγος», τεύχ. 19 - 20, 1959, σελ. 59.
12. Λιάπης, σελ. 154.
13. Philippson, I, σελ. 606, 704.
14. Koder, σελ. 96 - 97, 102, 129.
15. Π. Χατζηπένης, Ἡ Εὐβοία στὴν Φραγκοκρατία, ΑΕΜ Α', 1936, σελ. 24, 27.
16. Ν. Καλογερόπουλος, Παλαιοχρ. καὶ Βυζαντ. Μνημεῖα Εὐβοίας, ΑΕΜ Β', 1937, σελ. 35.
17. Τ. Παπασταματίου, Ἡ δρᾶσις τοῦ Λικάριου, ΑΕΜ Β', 1937, σελ. 56 - 57.
18. Γ. Φουσάρας, Τὰ Εὐβοικὰ τοῦ Ἐβλιᾶ Τσελεμπή, ΑΕΜ ΣΤ', 1959, σελ. 167.
19. Ἐπ. Βρανόπουλος, Ὁ Ἱππότης Λικάριος, ΑΕΜ Ζ', 1960, σελ. 123, 133.
20. Τριανταφυλλόπουλος, σελ. 229.

